

בית כנסת "אגודת אזוים רמב"ם"

רוזוב אצ"ל 32 רמת עמידר, רמת גן

שנה ו' זרע אלול תשס"ב גליון מס' 63

אשה היוצאת בבגדי צבעוני

חקר הלכה ומנהג:

במסכת תענית כו ב, מספרת לנו המשנה בין היתר שבחמישה עשר באב ויום הכפורים היו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים בכלי לבן. אם נדרוך בדרכם ומסילותם של טועמי טעמים, יש בצבע הלבן כדי להראות טוהר והתחדשות, וראה משנה כפורים פ"ג ה"ו "הביאו לו בגדי לבן ולבשי", יומא לב א, י "עבודת היום בבגדי לבן". אי לכך, נתתי אל לבי לדרוש ולתור, האם יש מניעה לנשים לצאת לרחובה של עיר בצבעים מסויימים, או יותר נכון האם יש למנוע מלצאת בצבע מסויים.

פסק הרמב"ם בפכ"א איסורי ביאה ה"כ: "אפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה שהוא מכירה אסור, שלא יבא לידי הרהור", ומקורו, עבודה זרה כ א, ולא יסתכל בבגדי צבע של אשה. וכתב רש"י: "שזכר את האשה כמו שהיא מלובשת בהן שמייפין אותה, ומהרהר אחריה", וכן פסק מרן השו"ע, חלק אבן העזר סימן כא ס"א: "ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה אפילו אינם עליה, שמה יבא להרהר בה". היוצא מן המקורות שלפנינו, שהאיסור להסתכל גם כשהם מונחים, כל שכן כשהם עליה, אלא שמרן חידד והדגיש "אפילו אינם עליה".

מתוך עיון בסוגיא שבמס' ע"ז, ראינו שהובא החילוק בין בגד חדש, כלומר שלא לבשתו מעולם, לבין ישן שכבר ראוהו עליה. וזהו שאמר רב חסדא "הני מילי בעתיקי, אבל בחדתי לית לן בה", כלומר, שבחדש אין בית מחוש. ופרש"י ד"ה בעתיקי: "שלבשתן. וכבר ראה אותה מלובשת בהן, וכשחוזר ורואה אותן נזכר ביפיה". וכאן הוסיף רש"י חילוק: "ודוקא בגדי צבעונין, לפי שהאשה נאה בהן ולא שכחי. אבל שאר בגדים דשכחי ואינן לנוי, לא מסיק אדעתיה להרהר". בדומה למה שכתב רש"י העלה הסמ"ג, לאוין קכו, באמרו: "ואסור להסתכל בבגדי צבע ישנים קצת של אשה המכירה". מקור נוסף המצביע על רגילות הנשים ללבוש ולצאת בבגדי צבע, מצינו במסכת פסחים קט א, לאחד המאפיינים את השמחה בימים טובים. שם שאלו מה היא השמחה לנשים ברגל, והשיבו, תני רב יוסף בבבל בבגדי צבעונים בארץ ישראל בבגדי פשתן מוהצין, ופסקה רבנו בפ"ו שבינת יום טוב הטי"ז בהגדרת המינוח "כל אחד בראוי לו". והנה ר"י סירקיש בשו"ת בית חדש הישנות (אוסטרהא תקצ"ד), סימן יז, דן בשאלה אודות עשיית פרוכת לבית הכנסת או לחתן וכלה מבגד של אשה חשובה שנסתלקה, שהכל מכירין אותה. בתשובתו כתב שעשו שלא כהוגן, והביא ראיתו בין היתר מסוגיא שלנו בע"ז, אמר רב יהודה אמר שמואל, אפילו שטוחין על גבי הכותל. והטעם, כי יש לחוש ליצה"ר, עיי"ש באורך.

הכלל העולה, גדרי הצניעות אוסרים להסתכל בבגדי צבעונים של נשים, והייתי אומר לאו דוקא, בין שהם עליה או מונחים, בין שהוא מכירה או סתם הרהור הבא מתוך הסתכלות בבגדי נשים לכל סוגיהם. בכל אופן לא מצינו בהלכה התלמודית והפוסקים המובהקים בעקבותיה כרש"י רמב"ם ושו"ע, שחילקו בצבעים. כוונתי, כל צבע הגורם לגירווי היצר יש להמנע מלהסתכל בו, ודלא כיש מחמירים וטוענים שהצבע האדום הוא החמור שבהם, וכהגהת רמ"א, יורה דעה סימן קעח ס"א, וש"י סק"ג, אלא ששם דיברו באנשים ולא בנשים. כי כל אדם ונפשו המורכבת, וכמ"ש הרמב"ם בהקדמתו למסכת אבות, הידועה בשם "שמונה פרקים". יש שמתגרים מצבע כחול, ירוק, שחור ושאר צבעים, ואין לאדום עדיפות על השאר. הוא אשר אמרנו "בגדי צבע", כל צבע במשמע. וכבר סח לי בזמנו המאה"ג הגר"י קאפח זלה"ה, באשה אחת ששאלתו על אודות סוודר אדום שקנתה, ועתה ניחמה על קנייתה משום הדעה שצבע זה יש בו גנאי, וענה לה שאין מקום לשאלה זו, כי הכל תלוי בהרגשת הלובשת ולא מטעם איסור או גנאי.

תחינה לפני הבורא

מן המדרש:

אדם מטבעו להתחנן לפני בעל שיחו בין אם הוא איש שררה שבכוחו לרוממו או להזיקו, או שהוא ידוע כחברו מטיבו ואיש חסדו. בתחילה פונה הוא אליהם כדי לסייעו ולפתור מצוקתו, אולם משלא הועילו שהרי "כל האדם כוזב", כידוע, אזי פונה ומפיל תחינתו לפני מי שאמר והיה העולם. הרחמן הוא ירחם.

כתב וליקט: הרב אהרן קאפח

רבני תימן : רבנו סעדיה בר' שלום עמר הלוי זצ"ל (התמ"ב-1682 לערך, התק"ז-1757)

כבר כתבנו בגליונות הקודמים, שידיעותנו על רובם של חכמי תימן כת הקודמין עלומה ועמומה היא עד למאד, ודומה שאין צורך לכפול הדברים בענין זה כפעם בפעם. מלבד היותו של רבנו סעדיה דיין בבית דינו של ר' שלום בן עמרם חמדי הלוי (הת"ט - 1649, התפ"ד - 1724) שהיה ראב"ד קבוע שלישי אחר גלות מוזע (1680), יחד עם עמיתו ר' יוסף בן סעדיה בשארי (הת"ט - 1649, התפ"ד - 1724), לפי השמועה שימש מנהיגה של בהכנ"ס בית אלשיך, מיסודו של ר' יחיא בן אברהם הלוי אלשיך (השע"א - 1611, התנ"ו - 1696). שמו של רבנו סעדיה נזכר במסמך שנכתב ונחתם ביום א כז אייר ב"ה לשטרות, שהיא התקל"ד - (1774) ליצירה. שטר זה עוסק בשאלת הבעלות והחזקה על בית מדרש זה, וכך ראינו שם בין היתר:

"גם כן עיינו בשטר בחתימת מ"ו סעיד אללוי המכונה עמר ובחתימת מ"ו מוסא אלקטיעי נע"ג על אותה בית-כנסת, ואושר באותו שטר כי בית הכנסת שייכת לבני יוסף בן מ"ו יחיא אללוי נ"ע. ואותו שטר ביד אברהם בן סאלם אלשיך... עתה כתבנו וחתמנו ונתנו ביד אברהם דן בן סאלם דן נ"ע לזכות ולראיה בעלמא והכל שריר וקיים. זה בכתב ידו של כהר"ר יחיא צאלח נע"ג וחתימתו וחתימת שלום בן סעדיה הכהן יש"ל" (יהודה רצהבי, בואי תימן, ת"א תשכ"ז, עמ' 241).

וכיון שהיה ראשה ומנהיגה של ביהכנ"ס בית אלשיך, הרי שמטבע הדברים מנהיגו הרוחני של מקום מחזק את בדק הבית, אם על ידי הוראות, מתן שעורים וכיוצא בכך, ואם על ידי תקנות. והנה מהר"ץ גדול חכמי תימן במאה הי"ח, ראה בהרבה מקומות בחבוריו להעלות ולהמציא שמועות ותקנות משם חכמי הדורות שקדמוהו, ואף בתקופתו, בפרט אלה שהיו גדולים ממנו במנין. בפרושו 'עץ חיים' על התכלאל, בדיני תפילת מנחה של כל יום, כותב מהר"ץ:

אם יש שהות בזמן, מה טוב ומה נעים לומר תחלה פ[רשת] העקידה לעורר הרחמים ולכפות הדינין המתעוררים בעת המנחה... ואפריון נמטייה **למהר"ר סעדיה עמר הלוי** ז"ל שתיקן והנהיג לאומרה בבהכ"נ של מהר"י יחיא הלוי ז"ל, ישמעו חכמים וישמחו" (שם, חלק א, דף פה ב).

למדנו מכאן, שראשית המנהג בתימן לומר פרשת העקידה בכל יום לפני תפלת מנחה, החל בבית הכנסת בית אלשיך מיסודו של ר"י הלוי אלשיך, ושהמתקן הראשון הוא רבנו סעדיה, גושפנקא לתיקון זה נתן מהר"ץ בעצם איזכור תקנה זו בפרוש 'עץ חיים', ומכאן נשתלשל המנהג עד ימינו לאומרה בכל יום לפני תפילת מנחה, ודוקא אם יש שהות. מנהג זה כמובא בלשונו הכוללת של מהר"ץ, נתייחד, או יותר נכון מקורו מתורת המקובלים, ואילו המנהג הקדום ביהדות תימן לומר רק והוא רחום, תהילה לדוד, מבלי תוספת העקידה ופרשת וידבר, כמוכח מלשונות התכאליל הקדומות ומתשובת ר"י הנגיד סימן ט (מהדורת י. רצהבי, ירושלים תשמ"ט, עמ' 67-68), וכך ראיתי בבית מדרשו של המאה"ג הגר"י קאפח זלה"ה, שבתפילת מנחה בחולו של מועד, היה מתחיל אחר הלימוד "והוא רחום".

רבנו סעדיה נאסף לחיי נצח בצנעא בירת תימן בשנת התק"ז - 1757, בהיותו כבן שבעים וחמש

כתב : הרב אהרן קאפח

ברכות להחבר **ציון סרי** בהגיע הבן **אלירן** למצוות, ולהולדת הבן.

תנחומים להחבר **חיים פנחס כהן** בפטירת אחותו **נעמי** נע"ג.

שיעורים וחוגים המתקיימים בבית הכנסת:

יום שלישי שעה 20.00	שיעור עם הרה"ג רצון ערוסי	רמב"ם הלכות תרומות
יום שני שעה 20.00	שיעור עם הרבנית יונה כהן -	שיעור לנשים מעניני דיומא
יום שבת שעה 04.30	שיעור עם שלמה שוכר -	משנה עם פרוש הרמב"ם
יום שבת שעה 14.30 - 17.45	שיעור עם הרב אהרן קאפח	גמרא מסכת ברכות רמב"ם הלכות שבת
מוצש"ק שעה 21.00	שיעור עם הרב אהרן קאפח	מורה נבוכים
בימים א-ה מתקיים כולל פנסיונרים בין השעות 08.00-09.00	בהשתתפות הרב אריה נדב.	
בימים א-ה מתקיים שיעור במדרש הגדול בין השעות 17.00-18.00	עם שלמה שוכר.	
בימים א-ד מתקיים שיעור בגמרא מסכת זבחים בין השעות 18.30-20.00	עם שלמה שוכר.	
ביום חמישי מתקיימת קריאת פרשת שבוע שנים מקרא ואחד תרגום בין השעות 17.30-19.00.		

שעות התפילה לחודש אב

שחרית שבת : 06:45 מנחת שבת : 17:45

שחרית חול: מנין ראשון תפילה 05.30 שני וחמישי 05.15 מנין שני: תפילה 06.00 מנחה וערבית בחול 19.30

השתתפו בהכנת הגיליון : משה חמדי והרב אהרן קאפח

לתגובות והערות ניתן לכתוב לפי הכתובת רחוב סיירת דוכיפת (החבלנים לשעבר) 10 רמת גן